
EVROPSKÁ BEZPEČNOSTNÍ POLITIKA

INTEGRACE STŘEDO- A VÝCHODOEVROPSKÝCH STÁTŮ DO EVROPSKÉ BEZPEČNOSTNÍ ARCHITEKTURY

Pod tímto názvem proběhla v benešovském školicím středisku ve dnech 31. května až 5. června 1992 Mezinárodní konference expertů v rámci evropských partnerských seminářů Nadace Karla Theodora Molinariho. Nadace uskutečnila tuto konferenci ve spolupráci se Sdružením pro evropský dům. Konference se zúčastnili zástupci většiny států Evropy.

Redakci časopisu zaujalo vystoupení podplukovníka **Klausa Dietera Traudeho**, který se zabýval problematikou na téma: **ASPEKTY STRATEGIE SEVEROATLANTICKÉ ALIANCE PO LISTOPADU ROKU 1991**. Po redakčním zkrácení a úpravě jej redakce otiskuje, a to především proto, aby zvýšila informovanost o těchto problémech jak u vojáků z povolání, tak i u civilních čtenářů.

Řím - "věčné město"! Od nějakého jiného města vyšlo sotva tolik impulsů pro světové dějiny jako ze Říma.

V Římě se vždy dělala politika a psaly dějiny, a to po staletí a v naší době tomu není jinak!

A když dnes mluvíme o Římě jako o místu historických rozhodnutí, musíme k nim připočítat události ze 7. a 8. listopadu roku 1991, když tam Severoatlantická aliance přijala svou vskutku revoluční novou strategickou koncepci.

V přednášce se zabýval K. D. Traude koncepcí jejího uspořádání, možností, ale ukázal také její meze. Vyjádřil se, že tuto koncepci je možné správně posoudit jen tehdy, když se vezme v úvahu vývoj ve více než čtyřech desetiletích, a proto zařadil na začátek svých úvah historický přehled.

PROMĚNY STRATEGIÍ SEVEROATLANTICKÉ ALIANCE

Již velmi brzy po skončení druhé světové války s více než 47 milióny mrtvých byli političtí vůdcové západoevropských a severoamerických demokracií zneklidnění situací, která se začala rýsovat v Evropě. Zatímco byly ozbrojené síly bývalých západních spojenců odzbrojeny a jejich podstatná část se vrátila zpět do svých vlastních zemí, podržel Sovětský svaz svoje ozbrojené síly řádově velikostí přes 4,5 miliónů vojáků ve zbraní a jeho zbrojní průmysl nadále vyráběl na plný výkon. Rozšířil oblast svého vlivu na tu oblast Evropy, kterou do konce války obsadil. Zvětšil svou mocenskou oblast o milión čtverečních kilometrů s 90 milióny lidí.

Odpovědí na to a důsledkem smluv uzavřených v Dunkerque a v Bruselu v letech 1948,

resp. 1949 došlo v dubnu 1949 tak zvanou Washingtonskou smlouvou k založení Severoatlantické aliance.

V několika málo měsících byla sestavena "Strategická koncepce pro obranu oblasti Severoatlantické smlouvy" a byla vydána v prosinci téhož roku jako strategie s označením DC 6.

Principy, které byly obsaženy v tomto raném dokumentu, prolínají všemi strategiemi, které Severoatlantická aliance během desetiletí přijala. Nacházíme je také znovu v naší nové strategické koncepci. Jsou to:

- ◆ čistě obranný charakter aliance,
- ◆ zabránění válce jako nejvyšší cíl,
- ◆ velký význam kolektivního jednání,
- ◆ úloha jaderných zbraní a
- ◆ strategická jednota při geografické rozmanitosti.

Politický vývoj v Sovětském svazu, jakož i změna vojenské rovnováhy sil v padesátých letech neustále znovu vyžadovaly korektury strategické koncepce. Například dokument MC 14 doplnil koncepci ve věci plánování střednědobého vývoje vojenských potenciálů. Dokument MC 14/1 v roce 1952 nahradil dosavadní koncepci, aniž by přitom obsahoval závažné změny. Do padesátých let spadá také založení Varšavské smlouvy v roce 1955. Byla to zřejmě reakce na vstup Spolkové republiky Německo do Severoatlantické aliance.

Od základu nová byla potom strategie, která byla přijata v roce 1957 jako MC 14/2 a která vešla ve známost pod označením **hromadná odvěta**. Pro tuto strategii byla charakteristická hrozba okamžitým zasazením jaderných zbraní Severoatlantické aliance jako odpověď na agresi velkého rozmachu.

Tato koncepce musela nutně ztrácet svou věrohodnost tou měrou, jakou narůstal jaderný potenciál Sovětského svazu. Bylo tomu přesně tak a proto se na Západě velmi brzy zase rozvinuly diskuse týkající se přiměřené odpovědi na novou kvalitu ohrožení.

Po deseti letech, v roce 1967, hromadná odvěta dosloužila a její místo zaujala nová koncepce, a to koncepce **pružné reakce**. Jejím charakteristikami byly zdůraznění odstranění a odstupňované reakce na vojenské ohrožení. A pouhé dva týdny po přijetí strategie byla k ní připojena takzvaná **Harmelova zpráva** jako druhá, spíše bezpečnostněpolitická opora. Harmelova zpráva formulovala stručně:

- **Věrohodná kolektivní obrana + politika zmírňování napětí = bezpečnost.**

CESTA K NOVÉ STRATEGII SEVEROATLANTICKÉ ALIANCE - OD LONDÝNA K ŘÍMU

Tato kombinace, politika zmírňování napětí v uplynulých desetiletích a konečně vyrůstání nové vedoucí vrstvy ve středoevropských zemích umožňovaly potom zcela konkrétně od roku 1989 revoluční přeměny v těchto státech a v celé Evropě.

Této nové situaci se Severoatlantická aliance bez váhání přizpůsobila a s milníky Londýn rok 1990 a Kodaň rok 1991 zavedla v listopadu roku 1991 od základu novou strategickou koncepci.

Symbolické gesto **londýnského vrcholného setkání v červenci roku 1990** mohlo více než slova objasnit novou orientaci Severoatlantické aliance vůči jejím bývalým protivníkům:

Ruka podaná k přátelství! Bylo sice také rozhodnuto přizpůsobit vojenskou strukturu novému vývoji, avšak mnohem důležitější bylo, že v alianci byli všichni zajedno, že je v budoucnu nutno politické složce činnosti přikládat větší význam a nakonec přijmout v zásadě novou, jinou strategickou koncepci.

Zatímco strategové Severoatlantické aliance v šedesátých letech potřebovali nejméně deset let pro vývoj nové strategie, tentokrát to zvládli v rekordním čase několika týdnů.

Již v září roku 1990 měly členské státy na stole první úplný návrh a po dalších čtrnácti měsících mohla být na zasedání šéfů států a vlád Severoatlantické rady v Římě v listopadu roku 1991 dojednána nová strategická koncepce aliance, **koncepce "chráněného míru"**. Domnívám se, že římské vrcholné setkání může být plným právem zařazeno do série milníků mírového soužití národů v Evropě.

Důležitým předpokladem pro novou koncepci bylo přijetí čtyř **základních bezpečnostně-politických funkcí** aliance na zasedání ministrů zahraničí v Kodani:

Severoatlantická aliance

- je **základem** stabilních bezpečnostněpolitických podmínek v Evropě,
- je transatlantickým **fórem** pro konzultace mezi spojenci,
- **odstraňuje a odráží** útoky,
- **udržuje strategickou rovnováhu** v Evropě.

"Všechny cesty vedou do Říma", praví staré přísloví. Nemohu říci, zda to platí, pokud jde o **všechny** cesty. Domnívám se však, že v těch dnech do Říma **vedla velmi důležitá cesta**, cesta míru a spolupráce a proto, doufejme, cesta, na jejímž konci je mírové, hodnotné soužití společenství národů v Evropě a dokonce snad celého světa.

BEZPEČNOSTNĚPOLITICKÝ RÁMEC

Tvárnost Evropy se od roku 1989 prudce a značně změnila, přičemž mnohé směry vývoje poskytují podnět k **radosti a naději** a jiné proudy vyvolávají **smutek a rezignaci**. Bylo dosaženo rozhodujících kroků v oblasti **dohod o kontrole zbrojení a odzbrojení**, smlouva o mezikontinentálních jaderných zbraních (INF), smlouva o snížení strategických zbraní (START) a smlouva o snížení počtů konvenčních ozbrojených sil v Evropě, jakož i americkým prezidentem Georgem Bushem v září roku 1991 zahájená **odzbrojovací spirála** v oblasti jaderných zbraní vnesly nový pohyb do poměrů, které byly po desetiletí ztrnulé.

Sovětský svaz přestal existovat a jeho bývalé republiky získaly **nezávislost**. **Ve státech střední a východní Evropy** vyvolala jiskra svobody vlnu **demokratizace**. **Varšavský pakt byl rozpuštěn**, jeho bývalí členové usilují o **členství v Severoatlantické alianci**. Smlouva o bezpečnosti a spolupráci v Evropě zavazuje všechny státy, které ji podepsaly, ke **značnému snížení jejich ozbrojených sil**.

Německo je od října 1990 znovu sjednoceno a **vojska bývalého Sovětského svazu** jsou plánovitě z území Německa **stahována**. Představa **velké všeobecné války** a **výměny jaderných úderů** mezi Východem a Západem se **stala nepravděpodobnou**.

STUDENÁ VÁLKA SKONČILA!

A přece - dosáhli jsme již stavu trvalého míru, splnil se sen o životě v ráji? Mohu tomu sotva věřit, a již povrchní čtení novin postačuje k poznání, že v Evropě a kolem Evropy existují mnohá rizika, velké množství zápalné látky k rozpoutání požáru v našem regionu.

Na rozdíl od hlavního ohrožení minulosti jsou přetrvávající **rizika ohrožující bezpečnost aliance svou povahou mnohostranná a přicházejí z mnoha směrů**. Proto je jejich **předvídaní a hodnocení obtížné**. Mezinárodní ústav pro strategická studia ve své výroční zprávě 1991/92 konstatoval, že s ukončením studené války se **světová situace "stala méně nebezpečnou, avšak také méně stabilní a méně bezpečnou"**.

Generál Naumann, generální inspektor Spolkových ozbrojených sil, se domnívá, že naše zeměkoule se nachází v přechodu od spoutaného k rozpoutanému světu.

Podle bývalého ministra obrany Gerharda Stoltenberga mohou budoucí ohniska krizí "vznikat z politických, etnických, náboženských a teritoriálních rivalit, jestliže bude vojenská mocí použito agresivně proti právu a sebeurčení k násilnému prosazování cílů".

Která jsou to rizika, s nimiž - alespoň v dohledné době - budeme muset žít?

Nejdříve je zde problém **neurčitosti, nejistoty**. Nikdo nemůže dnes poskytnout závaznou předpověď pro budoucnost. Dalším problémem je **otevřená vnitřní situace, nestabilita ve státech bývalého Sovětského svazu**. Stále ještě je tam hodně přes 3 milióny vojáků ve zbraní, stále ještě skladují ve svých arzenálech jaderné zbraně. Vojenský potenciál bude sice po zavedení smlouvy Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě snižován, avšak stále ještě má značnou sílu.

Další nekontrolované šíření jaderných, biologických a chemických zbraní a jejich složek, jakož i odchod odborníků, vývoz "know-how" z této citlivé oblasti působí starosti. Velké množství konfliktního potenciálu se nachází v **pásmu napětí mezi Maghrebem na západě a Pákistánem na východě** a konečně je v naší přímé blízkosti stále znovu rozdmýcháván zápalný knot na **"balkánském sudu prachu"** ihned, jakmile byl zašlápnut. Tamější krvavé snahy o nové uspořádání již přinesly mnoho utrpení a nenávisti, avšak žádný dobrý základ pro dobu po válce.

Existují další rizika, která K. D. Traude uvedl heslovitě:

- **přerušování toku našich životně důležitých zdrojů,**
- **terorismus a**
- **šíření zbraní hromadného ničení.**

NOVÁ STRATEGICKÁ KONCEPCE SEVEROATLANTICKÉ ALIANCE

Za těchto na jedné straně velmi pozitivních, avšak na druhé straně starostí působících podmínek se Severoatlantická aliance chystá k vlastní transformaci. Přitom se nic nemění na **základním cíli aliance**, totiž zajistit **svobodu a bezpečnost** všech svých členů politickými a vojenskými prostředky v souladu s Chartou Spojených národů. Cílem aliance zůstává vytvoření **spravedlivého a trvalého mírového řádu v Evropě**.

Generální tajemník Severoatlantické aliance Manfred Wörner nedávno uvedl, že se Severoatlantická aliance s konečnou platností rozloučila se svou úlohou reagujícího a chránícího a stala se aktivním nástrojem pro uspořádání nové euro-atlantické bezpečnostní architektury a pokračoval: **"Nespokojili jsme se s tím, že jsme vyhráli studenou válku. Chceme vyhrát budoucnost."**

Ve svém současném procesu přeměny podává Severoatlantická aliance ruku k partnerství a dialogu, nabízí bývalým nepřátelským státům spolupráci a podporu, značně snižuje ozbrojené síly a uvádí do života novou strategickou koncepci. Generál USA John R. Galvin, odcházející vrchní velitel Severoatlantické aliance v Evropě, vidí novou Severoatlantickou alianci takto:

"V míru máme nyní tři úkoly: chceme být činitelem stabilizace, chceme být činitelem odstraňování pro krize všeho druhu a chceme projevovat solidaritu. Kdyby přesto měla vzniknout krize, chceme být schopni disponovat politickými a vojenskými předpoklady, které nám umožní na krizi reagovat. ... A když se nám to nepodaří a dojde ke konfliktu, pak potřebujeme ozbrojenou sílu, která bude mnohonásobně a vyzbrojená nejmodernější technikou a schopná vést intenzivní bojovou činnost ..."

PRVKY

Tomuto hodnocení odpovídají prvky naší nové strategie:

- dialog a spolupráce,
- řešení krizí a zabraňování konfliktům, jakož i
- kolektivní obrana.

To jsou pilíře, na nichž budujeme svou budoucnost, přičemž je nutno zdůrazňovat, že v budoucnosti se bude mnohem více než dosud uplatňovat politický prvek oproti prvku vojenskému.

Severoatlantická aliance je na cestě od poslání okamžité obrany k cíli dlouhodobé stability. K tomuto cíli vede pět důležitých cest:

1. Snížení konfrontace.
2. Propojení a skloubení bezpečnostních struktur.
3. Vztahy ke státům střední a východní Evropy.
4. Řešení krizí.
5. Kontrola zbrojení a nerozšiřování zbraní hromadného ničení.

BUDOUCÍ ÚLOHA SEVEROATLANTICKÉ ALIANCE

Severoatlantická aliance je jediným přeživším systémem kolektivní bezpečnosti. Je dnes a bude i v budoucnosti rámcem pro bezpečnost a spolupráci a jako stabilizační činitel kotevním bodem a důležitým prvkem celoevropské bezpečnostní architektury. Přitom čerpá svou sílu a moc nejen ze stále silněji se rozvíjející vlastní evropské bezpečnostní identity, nýbrž i nadále z úzkého propojení se severoamerickými státy. Evropané a Američané jsou spolu spojeni v jediném osudovém společenství.

Přes všechny proměny zůstane Severoatlantická aliance i nadále Severoatlantickou aliancí, obranným společenstvím. Podstatná "vyznání víry" budou existovat i nadále. Vedle existenciálního transatlantického spojení klade Severoatlantická aliance pro budoucnost důraz na:

- solidaritu s aliancí,
- obranu veškerého území aliance a
- jadernou oporu odstrašování.

V budoucnosti bude existovat změněná Severoatlantická aliance, což znamená:

- vyšší jaderný práh a zřeknutí se taktického vedení jaderné války,
- přechod od předem nastavené obrany ke snížené předem nastavené přítomnosti,
- silnější zdůrazňování konvenční pružnosti,
- uznávání společných bezpečnostních zájmů přesahujících rámec aliance,
- kontrola zbrojení jako součást strategie aliance,
- nové úkoly v rámci humanitárních operací a operací Spojených národů, jakož i
- spolupráce se státy střední a východní Evropy.

VOJENSKÉ POSLÁNÍ

Důležitá rizika, jimž budeme podle našeho názoru v budoucnosti vystaveni v Evropě, jsem již vysvětlil. Aby bylo možno těmto rizikům účinně čelit na všech úrovních, budou i v budoucnu potřebné ozbrojené síly. Podle Manfreda Wörnera budou ozbrojené síly "...v budoucí Evropě sice potřebné i nadále k odstrašování a obraně, avšak jako součást političtější bezpečnostní koncepce se budou stále větší měrou používat k zabraňování a řešení krizí!"

Tím je již jasně stanoveno poslání ozbrojených sil Severoatlantické aliance budoucnosti: jejich povinností je, ostatně jako dosud, zajišťovat trvalý mír v Evropě a pro Evropu. Přitom zůstávají jejich podstatné úkoly také v budoucnosti nezměněny, bezpečnostně politické podmínky silně zdůrazňují hodnotu základních úkolů ozbrojených sil.

Ozbrojené síly budou i v budoucnosti zaměřeny čistě **defenzivně**. Přitom budou **vojensky**, a to v konvenční i v jaderné oblasti, tak **silné**, že budou moci **odstrašovat** každou agresi. Budou také schopny **bránit** území a zájmy Severoatlantické aliance v případě, že by to bylo nutné.

Při tomto difusním obrazu ohrožení na jedné straně a při značně snížených silách na straně druhé budou **charakteristikami vojenské strategie pružnost a mobilita**. Hesly v této strategii v míru jsou:

- **vynikající a všestranný výcvik,**
 - **schopnost přemísťování,**
 - **schopnost narůstání,**
 - **schopnost posílení,**
 - **odolnost,**
 - **multinacionalita / solidarita,**
 - **moderní výzbroj / standardizace,**
 - **schopnost vedení a spojení.**
- Poněkud podrobněji se K. D. Trude zabýval heslem
- **průzkum.**

Dosavadní strategická koncepce, jejímž základem bylo konkrétní, jasně zjištěné hromadné ohrožení, nás nutila, abychom udržovali silné disponibilní aktivní síly ve vysokém stavu pohotovosti. To již není v budoucnosti nutné. Nicméně musíme být schopni **přiměřeně reagovat** pokud možno **včas na ohrožení** jakéhokoli druhu a odkudkoli. Pozorné a kritické pozorování a hodnocení našeho okolí má proto rozhodující význam. Proto je naším úkolem včas dodávat politickému vedení **ty informace**, které potřebuje, aby mohlo politicky reagovat, případně také s použitím ozbrojené moci. Proto budeme v budoucnosti zaměřovat hlavní pozornost na fungující zpravodajství a průzkum.

Přímo rozhodující význam má zpravodajství a průzkum během **řešení krizí a stabilizace potenciálně nebezpečných situací**. Za takových situací musíme být schopni přiměřeně reagovat, a to na různých úrovních. Musíme pamatovat na to, aby naše reakce **nevyvolávala eskalaci**, nýbrž naopak, aby **rychle krizi ukončila**.

To je možno uskutečňovat pouze s ozbrojenými silami, které jsou pružné, vysoce mobilní a schopné narůstání: jsou to naše **Immediate- and Rapid Reaction Forces** (síly pro okamžitý a rychlý zásah). Tyto síly rychlého zásahu jsou právě silami pro řešení krizí. Pro lepší představu o jejich velikosti uvedl K. D. Trude některá čísla:

● **Síly okamžitého zásahu** budou mít přibližně 5000 vojáků. Musí být během 72 hodin po vyhlášení poplachu připraveny k boji v prostoru zasazení - kdekoliv v oblasti působnosti velitelství Evropa.

● **Síly rychlého zásahu** jsou o jeden řád větší, a proto nejsou tak rychlé. Vojsko bude zahrnovat přibližně 50 000 až 70 000 vojáků a musí být připraveno k boji během jednoho týdne.

Vcelku představují síly pro okamžitý a rychlý zásah se svými 7 procenty nejmenší, avšak rozhodující část našich budoucích ozbrojených sil.

Přirozeně hrají již v míru a za krize významnou úlohu také obě ostatní kategorie ozbrojených sil, a to **hlavní obranné síly** (65 %) a **posilové síly** (28 %). Jejich význam roste v případě války.

Hlavní obranné síly jsou aktivní ozbrojené síly určitého regionu, posilové síly přijdou převážně ze Severní Ameriky, ale také z Evropy.

Jaderných zbraní se aliance nezrekne tak dlouho, dokud budou nečlenové Severoatlantické aliance disponovat jadernými zbraněmi a jinými zbraněmi hromadného ničení. Jejich pouhá existence zdůrazňuje odhodlanost a schopnost aliance chránit se před každým

útokem. Dávají na srozuměnou, že útok jakéhokoli druhu na alianci by nebyl žádným rozumným řešením.

Tolik k vojenskostrategické části naší nové strategické koncepce. Na její realizaci se nyní pracuje na velitelství aliance.

Hlavy států a vlád aliance ve své "Deklaraci o míru a spolupráci" vydaném v Římě minulého roku konstatují:

"Ještě nikdy nebyly větší možnosti k tomu, aby bylo našich spojeneckých cílů... dosaženo politickými prostředky. Proto se může naše bezpečnostní politika nyní opírat o tři vzájemně se posilující prvky: dialog, spolupráce a udržování kolektivní obranyschopnosti."

DIALOG A SPOLUPRÁCE

K. D. Trude se omezil na vztahy ke státům, které vznikly z bývalého Sovětského svazu a k ostatním státům střední a východní Evropy. Bezpečnost v Evropě a pro Evropu bude natrvalo možná pouze **propojením všech bezpečnostních struktur** - Severoatlantické aliance, Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě, Evropského společenství, Západoevropské unie a Spojených národů. Klíčovými prvky přitom jsou Severoatlantická aliance, proces evropské integrace a Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě.

Severoatlantická aliance **podporuje** státy střední a východní Evropy na jejich cestě reformem a poskytuje jim **praktickou pomoc** v obtížné fázi přechodu. Přitom ukazuje cestu, avšak nebude budovat žádné nové (vojenské) struktury. To je věc příslušných států.

Známe snahu států střední a východní Evropy o užší vazby na Severoatlantickou alianci, o obsáhlé **záruky ochrany**. Na druhé straně však vidíme, že je obtížné přinejmenším nyní činit další konkrétní kroky ve spolupráci. Ihned se ještě jednou zmíním o omezeních. Existuje ovšem naděje na něco více: Severoatlantická aliance považuje začlenění střední a východoevropských států do společné evropské bezpečnostní architektury za **dynamický proces** a zavazuje se již v Římské deklaraci k tomu, že bude vztahy s těmito státy rozšiřovat, posilovat a pozvedávat na kvalitativně novou úroveň.

Manfred Wörner k tomuto tématu uvedl: **"Nemůže být žádná pochybnost o tom, že námi zahájená cesta spolupráce se státy střední a východní Evropy může a musí být dále rozvíjena. Proto nikterak nevylučuji budoucí začlenění nových členů aliance."**

CO JE NYNÍ MOŽNÉ?

Aliance v souladu se svým londýnským prohlášením navázala stálé **diplomatické vazby a vojenské styky** se státy střední a východní Evropy. Vojenská oblast přispívá zesílenými kontakty a větší **transparentní** ve vojenských záležitostech k větší **důvěře**. Když se podíváme na uplynulé měsíce, právě v této oblasti se velmi mnohé změnilo a nezůstalo se jen u vyhlášení záměrů a ústních prohlášení. Vzájemné návštěvy důstojníků všech hodností, semináře, konference a kursy ve školách Severoatlantické aliance nebo jednotlivých členů aliance jsou příklady toho, že právě vojáci usilují o navázání vzájemného rozhovoru. A konference zde je dalším příkladem.

Rozsáhlé bezpečnostněpolitické pojetí, jež je základem naší nové strategie, buduje na společném poznání členských států, **"...že nové politické, hospodářské nebo sociální protiklady na kontinentu, jestliže se upevní, mohou vést k budoucí nestabilitě; proto musejí být takové protiklady zmenšovány"**.

Severoatlantická aliance na přelomu let 1991/92 správně zřídila fórum, na němž je možno posuzovat **politické a bezpečnostní otázky** mezi aliancí a státy střední a východní Evropy, a to Radu pro severoatlantickou spolupráci.

Rada pro severoatlantickou spolupráci poskytuje institucionálně na několika úrovních možnosti spolupráce. Rada nevytváří konkurenci pro Konferenci o bezpečnosti a spolupráci v Evropě, nýbrž ji spíše doplňuje.

Nabízejí se rozmanité možnosti spolupráce, počínaje různými kontakty na úrovni ministrů a vyslanců, návštěvami a výměnnými programy, stipendii pro výzkum demokratických institucí, účastí na vědeckých programech a mnoha vojenskými styky. **Těžišti** našeho zájmu přitom jsou:

- pomoc při **přebudování ozbrojených sil** (předpoklad: defenzivní, otevřené, transparentní, demokratické),

- **opatření pro vytváření důvěry a bezpečnosti**, např. v oblasti vojenských aktivit, obranných rozpočtů, vojenských doktrín a výcviku,

- výměna informací a pomoc pro **ověřování a konverzi**.

Severoatlantická aliance od středo- a východoevropských států očekává dodržování závazných aktů z Helsink (1975) a Pařížské charty (1990). Zvláště očekáváme **provádění politických a hospodářských reforem, zřeknutí se použití síly, dodržování dohod o kontrole zbrojení, jakož i nerozšiřování jaderných zbraní**.

KDE MÁ SPOLUPRÁCE (NYNÍ) SVOJE MEZE?

Kdosi zastával před nedávnem pojetí, že bude snaha opírat se zpravidla o něco stabilního, trvalého. Slyšel jsem to v souvislosti s diskusí o otázce, proč se Severoatlantická aliance vlastně staví tak tvrdě a uzavřeně, když jde o to poskytnout středo- a východoevropským státům tak toužebně žádané **přidružení**.

Ano, proč se Severoatlantická aliance zdráhá? Odpověď je, jak často, velmi jednoduchá a přesto složitá. Severoatlantická aliance je především obranným systémem, jedinečným fungujícím kolektivním obranným systémem a tím základním pilířem stability.

Aliance bude i nadále primárně mít na zřeteli tuto ochrannou funkci. Její **stabilita** vycházela a vychází v podstatě ze **solidárního dobrovolného svazku vyspělých demokracií**. Její členské státy jsou spolu spojeny do **kolektivu rozsáhle totožnými bezpečnostními zájmy**. Rozhodnutí mohou být přijata jen v **konsensu**. Zkušenost týkající se konsensu a ochoty ke kompromisu se v těchto státech vyvíjela také jen postupně. **Toto stabilní společenství by mohlo ztratit svou semknutost a sílu, kdyby se ukvapeně rozšířilo nebo kdyby se zavázalo k převzetí rozsáhlých bezpečnostních záruk**. Jak před nedávnem uvedl generální inspektor Spolkových ozbrojených sil, aliance by prostě přecenila svoji strukturu, svoji organizaci a svoje možnosti. Aliance by již nemohla účastníkům sloužit. Avšak spojenecké svazky trvají jen tak dlouho, jak dlouho slouží účastníkům.

Manfred Wörner to jednou vyjádřil takto: **"Nebylo by ... pomoci, kdyby aliance přijala za své členy ty státy, které mezi sebou mají vážné bezpečnostněpolitické problémy. Jinak bychom se vystavovali nebezpečí, že budeme automaticky zapleteni do konfliktů a ztratíme svou volnost jednání."** Že tyto konflikty existují a že je není nutno přivolávat, potvrdíte vy, kdož z těchto států pocházíte. Přitom se nejedná pouze o bezpečnostněpolitické problémy, nýbrž také o hospodářské a vnitřní obtíže.

Wörner však vidí, jak jsem již uvedl, přesto v zásadě možnost **přijímat nové členy**, ovšem pouze po delší lhůtě, v **postupném procesu a podle přísných kritérií**. Konstatoval: "Vytvořili jsem nyní tuto radu pro spolupráci a ta musí teprve začít fungovat, musí přinášet plody; musíme si na sebe navzájem zvyknout..." (MDR 10. 3. 1992).

Avšak i bez členství v Severoatlantické alianci vychází z aliance stabilizační působení pro státy střední a východní Evropy. Pod jejím **ochranným štítem**, se Severoatlantickou aliancí jako zajištěním, se může potenciál těchto států "...rozvíjet s minimem nestability a nepořádku, jakož i bez jakéhokoli ohrožení a otřesů...". Velmi působivě se to projevilo v hodinách po moskevském puči v srpnu roku 1991.

Dovolte mi, abych dodal ještě poslední bod: Severoatlantická aliance by se za jistých okolností vystavila nebezpečí, že bude příliš velká a nesourodá. Za takového vývoje by bylo nalézání rozhodnutí ohroženo. To však nemůže být v zájmu nikoho.

Severoatlantická aliance si stanovila: bezpečnost středo- a východoevropských států je v jejím přímém a konkrétním zájmu, jejich bezpečnost je nerozlučně spojena s její vlastní bezpečností. To může snad v daném okamžiku postačovat jako útěcha, avšak z dlouhodobého hlediska bude snaha dosáhnout více. Proces, který se pomalu rozbíhal na konci šedesátých let a na počátku sedmdesátých let a v dramatickém vývoji na konci osmdesátých let, nalezl svoje lavinovité pokračování, není podle mého názoru dosud uzavřen. Je to **dynamický proces, který vyžaduje aktivitu, kreativitu a odpovědnost nejen vedoucích politiků a vojáků a který se týká nás všech a všechny nás zavazuje.**

VÝHLED

Bezpečnostní politika již dlouho není jen vojenskou politikou, nýbrž nabyla novou dimenzí. Jak řekl generální inspektor Spolkových ozbrojených sil na shromáždění velitelů Spolkových ozbrojených sil v Lipsku, vojenská síla nemůže sice "samotná řešit konflikty, avšak může napomáhat v jejich zabránění, může je omezovat nebo je přivést k mírovému vyřešení". Vojenské moci se jistě nelze na dohlednou dobu zříci, protože svět je takový, jaký je.

Nejvyšším cílem každé odpovědné politiky však musí být umožňovat **všem národům tohoto světa lidsky důstojný život v míru a svobodě.** To je obtížné, protože mezi lidmi existuje příliš mnoho propastí, jizev a ran.

Přece však, jen tím, že budeme **odstraňovat příčiny napětí** a konflikty nejdříve v našich zemích, potom v Evropě a nakonec na celém světě, jen tak máme naději, že někdy jednou dosáhneme trvalého a spravedlivého světového řádu.

Světová zahraniční politika musí zahrnovat všechny atributy bezpečnostní, vývojové, hospodářské, ekologické, kulturní a sociální politiky.

Domnívám se, že jsou to **vysoké nároky, že je to dlouhá trnitá cesta, na jejímž konci však je cíl stojící za námahu: šťastné přežití lidstva!**

Zde se kruh uzavírá: "Řím také nebyl postaven za jeden den!", říká se, a k tomu dodávám: ale stojí!

-MW-